

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013 ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

A. 1. Τρία χαρακτηριστικά του Ευρωπαϊκού Ρομαντισμού στο απόσπασμα

1. Μεταφυσικό στοιχείο: στ. 44-46.

*Ίσως δέ σώζεται στή γῆ ἦχος πού νά τοῦ μοιάζει·
Δέν εἶναι λόγια· ἦχος λεπτός.....
Δέν ἤθελε τόν ξαναπεῖ ὁ ἀντίλαλος κοντά του.*

[Θα μπορούσαν να επιλεγούν οι στίχοι: 49,54]

2. Αγάπη για την πατρίδα : στ. 39-40.

*Κι ἐτάραζε τά σπλάχνα μου ἐλευθεριᾶς ἐλπίδα
Κι ἐφώναζα: «ὦ θεϊκιά κι ὅλη αἷματα Πατρίδα!»*

[Θα μπορούσαν να επιλεγούν οι στίχοι: 29,41-42]

3. Εξιδανίκευση του έρωτα: στ. 56.

Πού ἐστέναξε κι ἐγιόμισεν εὐθύς ὀχ τήν καλή μου·

[Θα μπορούσαν να επιλεγούν οι στίχοι: 27, 50]

B. 1. Επιλέξαμε τις παρακάτω εικόνες

Από τους στίχους 23-28:

*Δέν εἶναι κορασιᾶς φωνή στά δάση πού φουντώνουν,
Καί βγαίνει τ' ἄστρο τοῦ βραδιοῦ καί τα νερά θολώνουν,
Καί τόν κρυφό της ἔρωτα τῆς βρύσης τραγουδάει,
Τοῦ δέντρον καί τοῦ λουλουδιοῦ πού ἀνοίγει καί λυγáει·*

Στην προσπάθειά του ο αφηγητής να προσδιορίσει την υφή του «γλυκύτατου ήχου» χρησιμοποιεί μια αποφατική παρομοίωση, αυτή της ερωτευμένης κόρης που τραγουδά τον κρυφό της έρωτα την ώρα του

δειλινού [όταν βγαίνουν τα πρώτα άστρα και τα νερά θολώνουν (προσφιλής έκφραση στο Σολωμό)]. Το τραγούδι της το απευθύνει στη φύση και συγκεκριμένα στη βρύση, στα δέντρα που λυγίζουν και στα λουλούδια που ξανανθίζουν τα πέταλά τους για να αφουγκραστούν το γλυκό ερωτικό τραγούδι.

Άξιο προσοχής το χιαστό σχήμα στο στίχο 28 (Του δέντρου και του λουλουδιού που ανοίγει και λυγάει) με το οποίο ο ποιητής επιθυμεί να τονίσει πως η φύση σύσσωμη ανταποκρίνεται με συγκίνηση στη φωνή και στο γλυκό τραγούδι της ερωτευμένης κόρης. Με την αναφορά του σε αυτήν την εικόνα αποδεικνύει πως όσο γλυκός κι αν είναι ο ήχος που ακούγεται από το τραγούδι της ερωτευμένης κοπέλας σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να συγκριθεί με τη γλυκύτητα του απόκοσμου ήχου που επιβραδύνει το κολύμπι του ναυαγού.

Από τους στίχους 35-38:

*Δέν εἶν' φιαμπόλι τό γλυκό, όπου τ' ἀγρίκαα μόνος
Στόν Ψηλορείτη όπου συχνά μ' ἐτράβουνεν ὁ πόνος
Κι ἔβλεπα τ' ἄστρο τ' οὐρανοῦ μεσουρανίς νά λάμπει
Καί τοῦ γελοῦσαν τά βουνά, τά πέλαγα κι οἱ κάμποι·*

Ο Κρητικός αναφέρει πως όταν ο πόνος της σκλαβιάς τού έτρωγε την ψυχή ανέβαινε στον Ψηλορείτη όπου άκουγε ήχους από Κρητική φλογέρα. Εκεί καταμεσήμερο αγνάντευε τον ήλιο να ρίχνει το χρυσό του φως στα βουνά, τη θάλασσα και τους κάμπους λούζοντας τα στην καθαρότητα και τη διαύγεια του ελληνικού φωτός.

Η εικόνα αυτή αποτυπώνει την φιλοπατρία του και την ανάγκη του Κρητικού για ανάσα ελευθερίας. Ας μην ξεχνάμε πως ο Ψηλορείτης είναι σύμβολο ελευθερίας για τους κρητικούς αλλά και σύμβολο του νησιού τους. Εκεί λοιπόν ένιωθε μέσα του ζωντανή την Ελλάδα, εκεί ενώνονταν με την πατρίδα, μεθούσε με τις ομορφιές της με τα στοιχεία που την προσδιορίζουν και την καθιστούν μοναδική (Ήλιος, θάλασσα, βουνά, κάμπος). Για άλλη μια φορά βεβαίως τονίζεται η υπεροχή του απόκοσμου ήχου.

B.2. Τα σχήματα λόγου στους στίχους 29 έως 34

Επιλέξαμε να σχολιάσουμε τα παρακάτω διαφορετικά σχήματα λόγου

- **Παρομοίωση:** *Δέν εἶν' ἀηδόνι κρητικό,* στίχος 29
- **Επανάληψη ή Αναδίπλωση:** *πολύ μακριά,* στίχος 32
- **Μεταφορά:** *και ἔλιωσαν τ' ἀστέρια,* στίχος 33
- **Προσωποποίηση:** *Κι ἀκούει κι αὐτή καί πέφτουν της τά ρόδα ἀπό τά χέρια ,* στίχος 34

Σημείωση: Ως **μεταφορά** θα μπορούσε να σχολιαστεί ο στίχος

Δέν εἶν' ἀηδόνι κρητικό, πού σέρνει τή λαλιά

Επίσης μπορούσε να σχολιαστεί το **Υπερβατό**: Σέ ψηλούς βράχους κι ἄγριους , στίχος 30

Έπρεπε να γραφούν και να σχολιαστούν 4 σχήματα λόγου.

Στ. 29: Παρομοίωση

Εδώ ο ήχος παρομοιάζεται με φωνή αηδονιού και μάλιστα κρητικού αηδονιού. Είναι γνωστό πως το αηδόνι θεωρείται ως πουλί καλλίφωνο. Το κελαϊδισμό του είναι μοναδικό ενώ παράλληλα ως πουλί δε φυλακίζεται , δε ζει παρά μόνο στο φυσικό του περιβάλλον. Η παρομοίωση είναι αποφατική και έχει ως στόχο να υπογραμμίσει την υπεροχή του γλυκύτατου ήχου που ακούει ο ναυαγός.

Στ. 32: Επανάληψη ή αναδίπλωση

Με την επανάληψη – αναδίπλωση (πολύ μακριά) ο ποιητής τονίζει τη μαγική δύναμη του κελαϊδίσματος του αηδονιού. Κελαϊδισμα μοναδικό, που ακούγεται σε όλη την πεδιάδα και φτάνει μακριά ως τη θάλασσα. Ένας ήχος λοιπόν που η μαγεία του καλύπτει το σύνολο της φύσης.

Στ. 33: Μεταφορά

Η μεταφορά παρουσιάζει με τρόπο παραστατικό το ξημέρωμα, τον αποχαιρετισμό της νύχτας και το χάραμα της νέας μέρας. Η νύχτα φεύγει και τα αστέρια χάνονται, λιώνουν στον ουρανό για να παραχωρήσουν τη θέση τους στον παντοκράτορα ήλιο.

Στ. 34: Προσωποποίηση

Η αυγή προσωποποιείται ως μια κόρη που κρατά στα χέρια της ρόδα (η εικόνα της ροδοδάκτυλης είναι γνωστή από τον Όμηρο), νοτισμένα από τη φρεσκάδα του ξημερώματος. Με μια λυρική εικόνα που δηλώνει το σάσισμα της ροδοδάκτυλης κόρης όταν ακούει τον ήχο του αηδονιού ώστε της πέφτουν τα πολύτιμα και μονάκριβα ρόδα από τα χέρια της. Έτσι , για άλλη μια φορά, ο ήχος αναδεικνύεται πιο γλυκός αφού είναι πιο έντονος από το μαγικό ήχο του αηδονιού.

Γ.1. Στους στίχους αυτούς έχουμε την τραγική κατάληξη της ιστορίας. Από την αρχή είχε δηλωθεί ότι ο Κρητικός αγωνιζόταν να φτάσει στην πλησιέστερη ακτή για να σώσει την αγαπημένη του. Καταφέρει ύστερα από πολλές δοκιμασίες να φτάσει στο πολυπόθητο ακρογιάλι, όπου, ακουμπά με χαρά την αρραβωνιαστικιά του, χαρά, γιατί πιστεύει πως επιτέλους πέτυχε το σκοπό του. Ωστόσο η διάψευση είναι σύντομη, αφού

αντιλαμβάνεται πως ο σκοπός του μένει ανεκπλήρωτος, η κόρη είναι πια νεκρή. Η χαρά και ο Χάρος ή ο Έρωτας και ο Χάρος για άλλη μια φορά συναντιώνται (αρραβωνιασμένη – χαρά – πεθαμένη). Το ερωτικό ζευγάρι δεν είναι εφικτό να σμίξει στη γήινη πραγματικότητα αφού ο θάνατος ζήλεψε τον έρωτά τους και πήρε για πάντα μαζί του, ως δική του αρραβωνιαστικιά πια, την κόρη.

(Λέξεις: 120-140)

Δ.1. Επιλέξαμε τις παρακάτω τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές

Ομοιότητες

Και στα δύο κείμενα

Α) γίνεται λόγος για ήχο – τραγούδι που ακούγεται μέσα στο δάσος στον Σολωμό: *κορασιᾶς φωνή στά δάση πού φουντώνουν,*

στον Λαπαθιώτη : *ήταν μέσα σ' ένα δάσος, –ένα μεγάλο δάσος γαλανό,... μια μελωδία σιγανή γεννήθηκε κι απλώθηκε, σαν ένα κόρο από γνώριμες φωνές*

- Και στα δύο κείμενα γίνεται αναφορά σε φωνή ανθρώπινη που τραγουδά μέσα στο δάσος. Στον Σολωμό η κόρη βρίσκεται νύχτα στο δάσος και τραγουδά με μια φωνή γλυκιά τον κρυφό της έρωτα στη φύση. Αντίστοιχα στον Λαπαθιώτη η αφηγήτρια βρίσκεται μέσα σε ένα δάσος γεμάτο από παράξενα λουλούδια όπου ακούγεται μια μελωδία σαν να βρίσκεται στο χώρο μια χορωδία κι εκεί ξεχωρίζει την ήρεμη και γλυκιά φωνή του Σωτήρη.

Β) ο ήχος αυτός είναι απόκοσμος

στον Σολωμό: *ίσως δε σώζεται στη γη ήχος που να του μοιάζει*

στον Λαπαθιώτη: *Κι είχ' ένα παράπονο βαθύ, η χιμαιρική αυτή φωνή, – κι έμοιαζε μ' ένα χάδι τρυφερό, λησμονημένο, γνώριμο, κι απόκοσμο!*

- Ο Κρητικός αναφέρει πως ο ήχος που ακούγεται δεν μοιάζει με κανέναν από τους γνώριμους, γήινους ήχους, πρόκειται δηλαδή για έναν ήχο εξωπραγματικό, μεταφυσικό, απόκοσμο. Αντίστοιχα και η Ρηνιώ δηλώνει πως η φωνή του Σωτήρη είχε ένα παραπονιακό

τόνο που χάιδευε τα αυτιά της σα χάδι απόκοσμο, θέλοντας να τονίσει κι εδώ την απόκοσμη προέλευση του ήχου.

Γ) ο ήχος αυτός κυριαρχεί στο σύμπαν, στον κόσμο των αφηγητών

στον Σολωμό: *Μ' ἄδραχνεν ὄλη τήν ψυχή, καί νά 'μπει
δέν ἤμπόρει
Ὁ οὐρανός, κι ἡ θάλασσα, κι ἡ
ἀκρογιαλιά, κι ἡ κόρη·*

στον Λαπαθιώτη: *κι ἔμεινε μονάχη και κυρίαρχη, γιομίζοντας τη γη, τον ουρανό, γιομίζοντας το νου και την καρδιά της!*

- Ο Κρητικός υποστηρίζει πως ο ήχος γέμισε το σύνολο του ψυχικού του κόσμου κι αδυνατούσε να χωρέσει στην ψυχή του οποιοδήποτε γήινο στοιχείο (ουρανός, θάλασσα, ακρογιαλιά και κόρη – έρωτας). Ομοίως και η Ρηνιώ υπογραμμίζει πως ο ήχος της φωνής γέμισε τόσο τη γη και τον ουρανό όσο και το μυαλό και την καρδιά της. Και στους δύο προβάλλεται η ενδυνάμωση και κυριαρχία του ήχου στη φύση και την ψυχή των πρωταγωνιστών.

Διαφορές

A) στον Σολωμό: *είναι απροσδιόριστη η πηγή προέλευσης του ήχου*

*Δέν εἶναι κορασιᾶς φωνή
Δέν εἶν' ἀηδόνι κρητικό,
Δέν εἶν' φιαμπόλι τό γλυκό,*

στον Λαπαθιώτη: *ο ήχος προέρχεται απ' τον Σωτήρη, είναι η φωνή του*

Ξεχώριζε γλυκιά και δυνατή, την ἡμερα παθητική και πλέρια του Σωτήρη!

- Στον Σολωμό ο αφηγητής στην προσπάθειά του να διευκρινίσει την προέλευση του ήχου παρουσιάζει τρεις αποφαστικές παρομοιώσεις. Η άρνηση που περιέχουν αποδεικνύει και την αδυναμία του να εντοπίσει την πηγή προέλευσης. Αντίθετα στο Λαπαθιώτη η Ρηνιώ αμέσως καταφέρνει να διακρίνει, να ξεχωρίσει μέσα στη χορωδία τη φωνή του αγαπημένου της Σωτήρη.

B) στον Σολωμό: *όσα αφηγείται ο πρωταγωνιστής συμβαίνουν τη νύχτα του ναυαγίου, εξιστορεί δηλαδή γεγονότα που αφηγηματικά είναι πραγματικά*

*Αλλά τό πλέξιμ' ἄργουνε καί μοῦ τ' ἀποκοιμοῦσε
Ἦχος, γλυκύτατος ἦχος, ὅπου μέ προβοδοῦσε.*

στον Λαπαθιώτη: η αφηγήτρια εξιστορεί ένα όνειρό της

*Κι όταν, προς τα χαράματα, την πήρε λίγος ύπνος, είδε πως ήταν
μέσα σ' ένα δάσος,*

- Ο Κρητικός κολυμπά για να φτάσει στο ακρογιάλι όταν εισέρχεται σε μια εκστασιακή κατάσταση και ακούει έναν ήχο απόκοσμο που επιβραδύνει το κολύμπι του. Η Ρηνιώ όσα αναφέρει ανήκουν κατ' αποκλειστικότητα στο χώρο του ονείρου και δεν έχουν καμία σχέση με την αφηγηματική πραγματικότητα.

Φιλολογικός κλάδος

Έλσα Χατζήσαρη

Έφη Ριζά- Σκύφα

Δήμητρα Ταφίλη

· ΑΘΗΝΑ: ΣΟΛΩΝΟΣ 101 ΤΗΛ. 2103828854 – 2103845239
· ΠΑΓΚΡΑΤΙ: ΑΓ. ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ 30 ΤΗΛ. 2107520883 – 2107519429
· ΒΥΡΩΝΑΣ: ΝΙΚΗΦΟΡΙΔΗ 10 ΤΗΛ. 2107669192 – 2107666233
www.spoudi.gr, e-mail: info@spoudi.gr